

AANTEKENINGEN OVER ENIGE INHEEMSE VISSSEN

door JOHN P. M. CLERX

In dit artikel zullen enige zeldzame of minder bekende zoetwatervissen ter sprake komen, alsmede hun voorkomen in de provincie Limburg. Aanleiding hiertoe is de opwekking in de „Zoetwatervissengids” van Muus & Dahlström (1968), nadere gegevens over het voorkomen van minder algemene vissen in Nederland te verstrekken.

Klasse Cyclostomata (rondbekkigen)

Familie Petromyzonidae (prikken)

1. *Lampetra planeri* (Bloch, 1784). Nederlandse naam: beekprik.

Volgens de „Zoetwatervissengids” in Nederland bekend van de Veluwe, de Achterhoek, Midden- en Oost-Noordbrabant en Zuid-Limburg. Een bijna volwassen exemplaar van deze soort werd door mij in april 1969 aangetroffen in de Bosbeek in Herkenbosch, gemeente Melick en Herkenbosch, terwijl op 25 september 1971 op dezelfde plaats een larve werd gevangen. Volgens mijn vader was de beekprik vóór 1940 algemeen in het riviertje de Swalm bij Swalmen (L.).

Door de uiterst verborgen levenswijze is het zeer wel mogelijk dat deze soort ook nog in andere beken in Midden-Limburg voorkomt, doch hier tot nu toe aan de aandacht is ontsnapt.

Klasse Osteichthyes (beenvissen)

Familie Cyprinidae (karperachtigen)

1. *Leucaspis delineatus* (Heckel, 1843). Nederlandse naam: vetje (zie fig. 1).

Kenmerken: een van de kleinste soorten karperachtigen in ons land, tot ca. 12, meestal 5-9 cm lang; lichaam smal, op doorsnede ovaal; grote exemplaren

in verhouding hoger dan kleine, die bijna rond zijn. Schubben vrij klein, zilverachtig, laten zeer gemakkelijk los; rug geelachtig-grijs; zijden zilverachtig, met op het achterste deel van het lichaam een onduidelijke mediane band; zijlijn onvolledig, slechts over 7-13 schubben; 44-50 schubben over de mediaan.

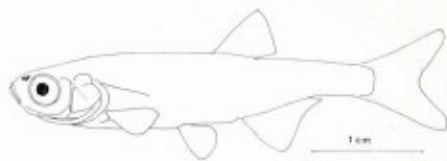

Fig. 1. *Leucaspis delineatus* (Heckel), Leidschendam (Z.H.), 5 september 1971; totaallengte = 38 mm.

Zeer scheve bek; onderkaak smal, enigszins haakvormig gebogen (zie fig. 2), past in een groeve in de bovenkaak; ogen groot, geel; de diameter van het oog is groter dan de snuitlengte. Anaalvin duidelijk langer dan de rugvin, doch minder dan twee keer zo lang.

Kan van jonge exemplaren van andere karperachtigen worden onderscheiden door de zeer scheve bek, de onvolledige zijlijn, en de haakvormig gekromde onderkaak.

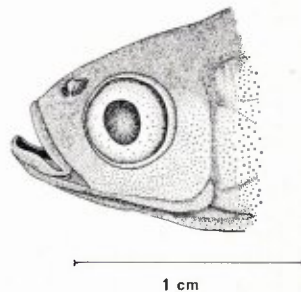

Fig. 2. Kop van *Leucaspis delineatus* (Heckel). Let op de enigszins haakvormig gebogen onderkaak.

Vindplaatsen in de provincie Limburg.

- a. Poeltje langs de Roer bij de Laan van Schöndeln, Schöndeln, gemeente Roermond (1971).
  - b. Maasnielderbeek aan de Achilleslaan, Maasniel, gemeente Roermond (1971).
  - c. Afgesloten Roer-arm bij Paarlo, gemeente St. Odiliënberg (1971).
- Vindplaatsen in de provincie Zuid-Holland.
- d. Brede sloot bij Hulp en Heil, Prinsenhof, gemeente Leidschendam (1971).
  - e. Brede sloot aan de Papenlaan tussen Voorschoten en Wassenaar, gemeente Voorschoten (1971).

2. *Carassius carassius* (Linnaeus, 1758). Nederlandse naam: kroeskarper of steenkarper en
3. *Carassius auratus gibelio* (Bloch, 1783). Nederlandse naam: gibel of wilde goudvis.

Beide soorten hebben, evenals de karper (*Cyprinus carpio*) een rugvin die minstens twee keer zo lang is als de anaalvin, doch onderscheiden zich o.a. van deze soort door het ontbreken van baarddraden.

Er schijnt nog verwarring te bestaan over de Nederlandse naam van deze twee soorten: de hongervorm van de kroeskarper wordt soms (b.v. in Frank, 1971. De grote encyclopedie der vissen) als gibel aangeduid. De „Zoetwatervissengids” vergroot de onduidelijkheid die hierover al tientallen jaren bestaat, nog, door de hoge vorm van de kroeskarper als „forma *gibelio*” te betitelen. Er zijn van de kroeskarper twee vormen beschreven: *Carassius carassius* morpha *vovki*, een zeer hoogruggige kweekvorm, en *Carassius carassius* morpha *humilis*, de smalle hongervorm.

Kenmerken: de kroeskarper is geelachtig-bruin, de gibel is zilverachtig-bruin; ze hebben beide een hooggebouwd lichaam en worden tot ca. 40 cm lang, hoewel ze meestal veel kleiner blijven. Schubben groot; bij de kroeskarper 31-35, bij de gibel 26-31 op de zijlijn. Bovenkant van de kop bij de kroeskarper convex (bol) met weinig uitstekende bek; bovenkant van de kop bij de gibel recht tot licht concaaf (hol), gewelfd achter de bovenlip (zie fig. 3 en 4). Gepaarde vinnen van de kroeskarper roodachtig, van de gibel grijsachtig; bovenrand van de

rugvin recht tot convex bij de kroeskarper, recht tot concaaf bij de gibel; meestal is de 5e of 6e straal van de rugvin bij de kroeskarper het langst, terwijl dit bij de gibel meestal de 3e of 4e straal is.

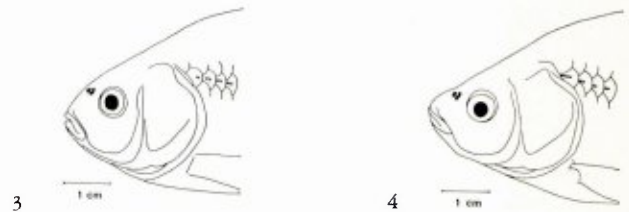

Fig. 3. Kop van *Carassius carassius* (L.), Roermond (L.), 22 augustus 1971; totaallengte = 119 mm.

Fig. 4. Kop van *Carassius auratus gibelio* (Bloch), Roermond (L.), 22 augustus 1971; totaallengte = 117 mm.

Vindplaatsen in de provincie Limburg.

- a. Poeltje in weiland, langs de weg van Melick naar St. Odiliënberg, onder Melick, gemeente Melick en Herkenbosch (*Carassius carassius* morpha *humilis* + *Carassius auratus gibelio*) (1968).
- b. Poeltje langs de Roer bij de Laan van Schöndeln, Schöndeln, gemeente Roermond (*Carassius carassius* + *Carassius auratus gibelio*) (1971).
- c. Poeltje in uiterwaard van de Maas langs de weg van Leeuwen naar Asselt, Leeuwen, gemeente Roermond (*Carassius carassius* morpha *humilis* + *Carassius auratus gibelio*) (1971).

Literatuur:

- Frank, S., 1971. De grote encyclopedie der vissen; UMH, Haarlem.
- Grzimek, B. (ed.), 1971. Het leven der dieren, deel IV, Vissen I; Spectrum, Utrecht/Antwerpen.
- Ladiges, W. & D. Vogt, 1965. Die Süßwasserfische Europas; Paul Parey, Hamburg/Berlin.
- Muus, B. J. & P. Dahlström, 1968. Zoetwatervissengids; Elsevier, Amsterdam/Brussel.
- Redeke, H. C., 1941. Fauna van Nederland, afl. X, Pisces; Sijthoff, Leiden.